

Až do konca 19.storočia sa slúžila na Kvetnú nedeľu omša, pri ktorej sa pašie z chóru spievali. Od 15.storočia ich vo väčších kostoloch spievali traja diakoni, ktorí striedavo zastupovali vyprávača, Krista a ľud (pozri *Pašiové hry*); tradícia spievaných paší začala byť obnovovaná po II.vatikánskom koncile (1962-65)

pasta - tal. – „cesto“

Baleka: kvalitná, *pigmentom* dokonale nasýtená farba; prenesene termínom pasta označovaná aj *pastózna maľba*, tiež *impasto*; farba je nanášaná *štetcom*, *špachtľou* (pozri *špachtľová technika*), prstami, striekacou pištoľou apod. v silných reliéfnych vrstvách, buď na farebne a svetelne najjasnejšie miesta alebo po celom obraze; vyhovuje maľbe *alla prima*, vyvoláva účinný hmatový a svetelný vnem, bezprostredne zjavným *rukopisom* zvýrazňuje dynamickú zložku maľby, dáva jej hmotnosť a súčasne preduchovnenosť (J.van Eyck, Rembrandt, neskorá tvorba Tiziana, Gogh, Kokoschka, Bauch a ďalší maliari *koloristického* prúdu); v grafickej technike *medirytu* znamená pasta/impasto (grafici používajú termín *empasto*) stieranie *šrafovania*, tvrdých bodov a línií, umožňujúce dosiahnutie svetiel a tieňov; pozri *modelovacia pasta*; *bieloba zinková*

A. P. Weisz-Kubínčan: Portrét chlapca v klobúku (1940 – 1944)

pasta leptacia - *leptacia pasta*

pasta modelovacia - *modelovacia pasta*

pastafariáni -

http://necyklopedia.wikia.com/wiki/Lietaj%C3%BAce_%C5%A1pagetov%C3%A9_mon%C5%A1trum

pastas - úzka *hala*: prístup do antických obytných domov; viedla na nádvorie so *stĺporadím* a *piliermi*; tvorila *pastasový dom*; pozri *dom antický*, *grécka architektúra*

pastasový dom - typ *antického domu* s *pastas*, ktoré dokopy tvorili *insule* a tie antické *pásové mesto*; pozri *grécka architektúra*

<http://de.wikipedia.org/wiki/Prostashaus>

<http://de.wikipedia.org/wiki/Pastashaus>

pastel - z tal. *pasta* – „cesto“

1.kresebný, maliarsky nástroj zložený z farebného *pigmentu*, *hlínky* alebo *sadry* s *pojivom* z *arabskej gummy*; pozri *ceruza Conté*, *pigmenty pastelové*, *fixatív*; *fresco-secco*; *techniky kresby suchou stopou*

2.maliarska *technika* na hranici medzi *kresbou* a *malbou* na *plátne*, *kartóne*, *velúrovom papieri*; jemná farebnosť krycích tónov a chemická stálosťou; pozri *maniere a trois crayons*; *materrasso*, *pastelová malba*

Baleka: farba zložená z *pigmentu*, *plnidlá* (*hlínky*, *bieloba zinková*, *litopon*) a *pojidlá* (*kaseínový glej* ap.) hmota môže byť uhnetená do kusov rôznej tvrdosti; priemyselne vyrábané pastely v bohatých *tónových* odtieňoch, lisovaných do *tyčiniek*; pri nanášaní na drsnejšiu *podložku* pripravenú *glejovým roztokom*, *mramorovou múčkou* (pozri *mramor*) ap. zanechávajú stopu už pri ľahkom tlaku; ich opadávaníu oterom alebo otrasom sa zabraňuje *fixatívom*, ktorý však znižuje žiarivosť pigmentu; pozri *bolus biely*

L.-M. Bonnet podľa F. Bouchera: Hlava Flóry (pastel, 1769)

pastel mäkký - s obsahom väčšieho množstva *pigmentu* a menšieho množstva *pojiva*; ideálna zamatová stopa

J. Alexy: Sediaca žena

J. Kubička: Slanica - dva príbehy

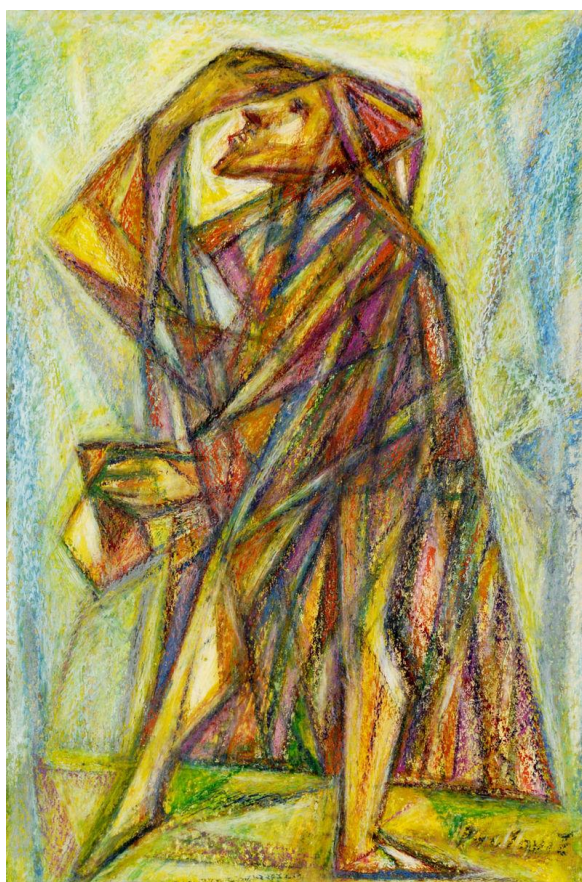
M. Benka: Lužná

pastel suchý - pastel s pojivom z *arabskej gummy*; môže byť mäkký aj tvrdý

pastel olejový - zmes prírodného *pigmentu* a živočíšneho tuku alebo vosku; tvorí hutnú stopu, intenzívnu farbu, nevyžaduje *fixatív*; dá sa rozpúšťať *terpentínom* a čistým liehom a vtedy dáva maliarsky efekt

Autor neuvedený: Divadlo (olejový pastel)

E. Paulovič: Harpagón (voskový pastel, 1986)

pastel tvrdý - obsahuje viacej *pojiva* a menej *pigmentu*; umožňuje čistú prácu, jemnú čiaru aj detail; používaný na rozvrh *kompozície* a na záverečné detaily

J. Alexy: Jurko Jánošík

pastelky - farebné *ceruzy* zo zmesi farebného *pigmentu*, lepidla, *plnidla* (hlinka) a *arabskej gummy*

pastelky rozmývateľné - farebné ceruzy použiteľné v suchej kresbe ako tradičné pastelky; rozotierané vlhkým štetcom dávajú *akvarelový* efekt

pastelová kresba - kresba pastelom

pastelová maľba/pastel - maliarska alebo prípadne kresliarska technika, používajúca *pastel*; nanáša sa na drsnejšiu *podložku* (*papier*, *kartón*, *plátno*, *hodváb*, *zamat*) pripravovanú glejovým roztokom, mramorovou múčkou ap. (pozri *pastelový papier*); umožňuje kresebné podanie motívu (pozri *lineárnosť*); rozotieraním pastelu možné dosiahnuť maliarsky bohaté a jemné farebné prechody (pozri *kolorizmus*); proces možné na ľubovoľnú dobu prerušiť, možné robiť aj opravy, nakoľko *pigment* lipne na podložke veľmi málo; pastel spevňovaný *fixovaním*, čo však znižuje jeho žiarivosť; pastel možné kombinovať s *temperou* alebo *gvašom* (pozri *technika kombinovaná*); pastel medznou technikou maliarstva a kresby; pôvodne pastel používaný od 15.st. na *kolorovanie* portrétnych kresieb prevedených *uhlom*, *rudkou*, *striebornou ceruzou* (H.Holbein ml., F.Clouet, L.Cranach st., G.Reni); v 16.st. pastelová technika rozšírená do Holandska a Francúzska (R.Nanteuil, W.Vaillant), kde táto technika vyvrcholila v 18.st.; rokoková záľuba v jasných svetelných a jemne odtienených tónoch osobitne vydvihla význam maľby pastelom (J.Vivien, R.Carriervá, F.Boucher); v nasledujúcom období technika ďalej využívaná (J.B.S.Chardin, J.B.Greuze), za klasicizmu strata významu, ale opäť návrat k pastelu na konci 19.st. (O.Redon, Degas, Munch, Kirchner); pastel používaný aj vo 20.st. najmä koloristami; pozri *papier pastelový*

pastelová technika - tiež *tlač pastelová*

pastelová tlač - tlač pastelová

pastelové fresko - fresko pastelové

pastelové pigmenty - pigmenty pastelové

pastelové pojidlo - pojidlo pastelové

pastelový - 1.týkajúci sa *pastelu*

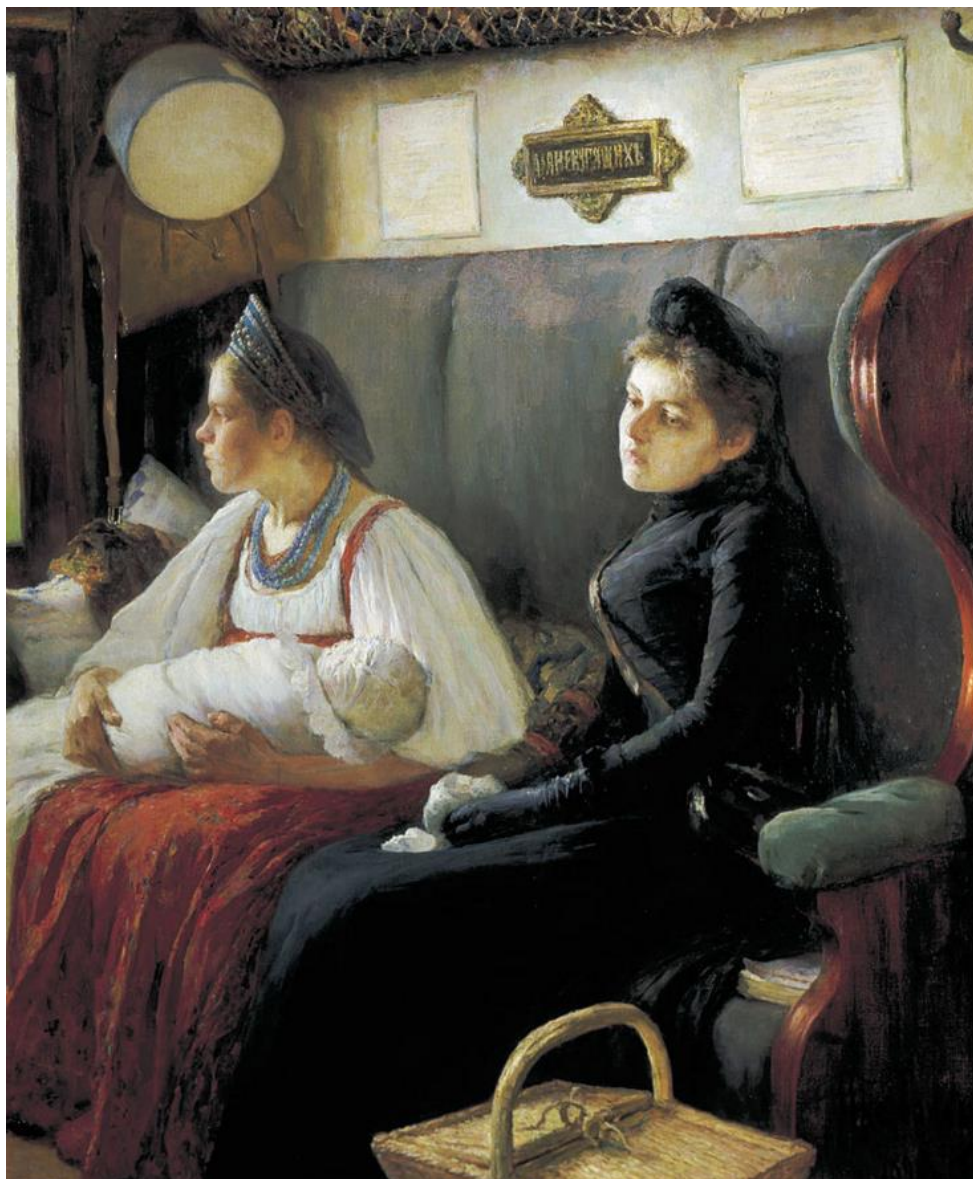
2.jemný farebný odtieň; pozri *koptské umenie*

pastelový papier - papier pastelový

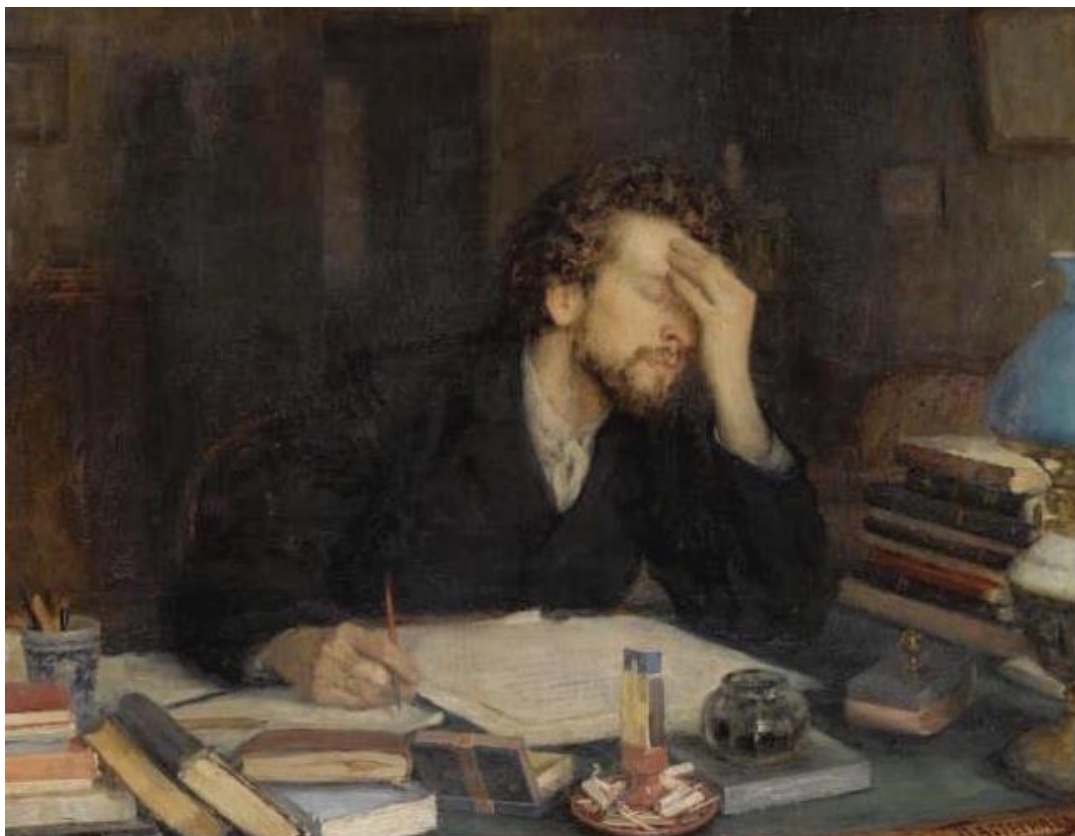
Pasternak Leonid Osipov - (1945); rus. Леонид Осипович Пастернак; ruský postimpresionistický maliar, otec básnika a prozaika Borisa Pasternaka; narodil sa v Odeze do židovskej ortodoxnej rodiny; bol jedným z prvých ruských maliarov, ktorí sami seba označili za impresionistov; bol tiež členom

hnutia *Peredvižnikov*; bol to priateľ Leva Tolstého, niekoľko mesiacov žil v Jasnej Poljane a namaloval mnoho portrétov veľkého spisovateľa; bol zvolený za člena cisárskej akadémie umení (1905) a tiež učil na Moskovskej škole maliarstva, sochárstva a architektúry; zo zdravotných dôvodov (operácia oka) odišiel do Berlína, kde napokon ostal do r. 1939, keď odišiel pred nacistami do Veľkej Británie, kde aj zomrel; pozri ruskí maliari 19.st., ruskí maliari 20.st., židovskí maliari,

https://en.wikipedia.org/wiki/Leonid_Pasternak

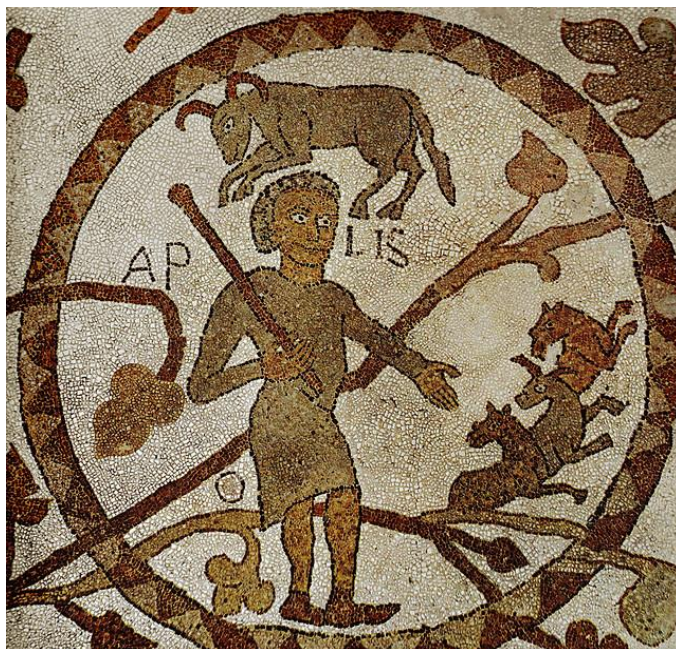
L. O. Pasternak: Domov k rodičom (1891)

L. O. Pasternak: Urputný tvorivý zápas (19.st.)

pastier - Biedermann: pastier je symbolom ochrancu čriedy oviec a jahniat pred nepriateľom; stádo predstavuje stúpencov duchovného vodcu, ktorí sa podriaďujú jeho autorite; tento obraz vychádza z hospodárskej formy dobytkárskych nomádskych národov, akým v minulosti boli aj Židia; mladý *Dávid* ochraňoval svoju čriedu pred levom a medveďom; Boh *Izraela (Jahve)* sa považoval za pastiera svojho ľudu (Žalm 23,1), králi boli jeho pozemskými zástupcami; neskôr sa Ježiš označoval ako dobrý pastier (Ján 10,2), z čoho sa v kresťanskom umení vyvinul všeobecne obľúbený motív; zobrazenie pastiera nájdeme však aj v mimokresťanských oblastiach (grécky *Hermes Krioforos*); pastier, ktorý nesie na pleciach mláďa zvieratá, je symbolom starostlivosti o bezmocných; aj *insígnie* egyptského kráľa (*faraón*) v tvare ohnutej palice a bič, sa odvodzujú z ohánky na muchy a z pastierskej palice; za pastiera národov sa považoval *Mojžiš*, ktorý viedol svoj ľud cez púšť do zaslúbenej krajiny, a neskôr rímsky *pápež*; podľa *evanjelií* dostali pastieri ako prví posolstvo anjelov o narodení Ježiša Krista v *Betleheme* (pozri *Narodenie Pána*); bežné *atribúty* pastierov na obrazoch sú zahnutá palica, z ktorej sa vyvinula biskupská *palica* (často zdobená rezbami zo slonoviny), ale neraz aj rovná palica s lopatovitým zakončením, ktorou pastier mohol dvíhať a odhadzovať kamene; otvorené listy biskupov veriacim diecéz sa volajú pastierske listy; ako pastierka sa zobrazuje mladá *Panna Orleánska* predtým, ako sa jej ozvali hlasy anjelov; baroková valašská romantika predstavuje sentimentálne odľahčenie pastierskeho života, ktorý obyvatelia miest videli idylicky, nič netušiac o jeho tvrdosti; *patrónom* pastierov je sv. *Jiljí*

pozri *Pan, Hekaté, Thaleia; Hermes Krioforos; Paris, Endymión, Dávid, Faustulus; Dobrý pastier, Zvestovanie pastierom, Klaňanie pastierov, Narodenie Pána; Amos; Pasenie sviň; Dobrá pastierka; fujara, črpák, koliba, salaš, kurluk; pastorale, bukoliká*

Mnich Pantaleone: Apríl. Pastier s tromi ovcami (mesačný obraz a zverokruhové znamenie Baran, dlážková mozaika Katedrály Santa Maria Annunziata v Otranto, Taliansko, 1163 - 1165)

Pastier (Villa del Pastore v Stabiae)

H. S. Beham: Pastier (1526)

Tizian: Pastier a Nymfa (16.st.)

J. A. Backer: Pastier s flautou (17.st.)

Lodewycks Hendrik van der Vecht: Pastier a rôzne zvieratá (1626)

F. Bloemaert, A. Bloemaert: Jar

Ch. Weigel st.: Pastier (medirytina, 1698)

F. van den Wyngaerde podľa D. Teniersa II : Ráno (lept zo série Štyri časti dňa, 1630-1645)

B. Bolswert: Zvieratá v krajine (medirytina, 16.-17.st.)

C. Saftleven: Zvestovanie pastierom (brunaille, 1670)

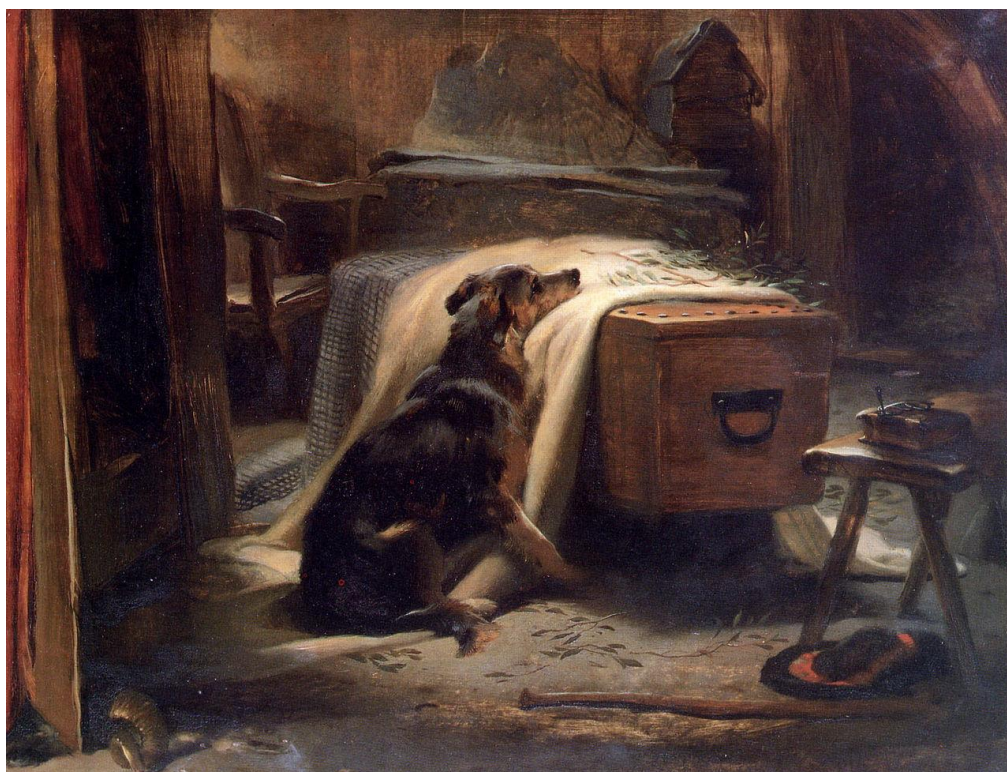
D. Teniers ml.: Krajina s pastierom a stádom (17.st.)

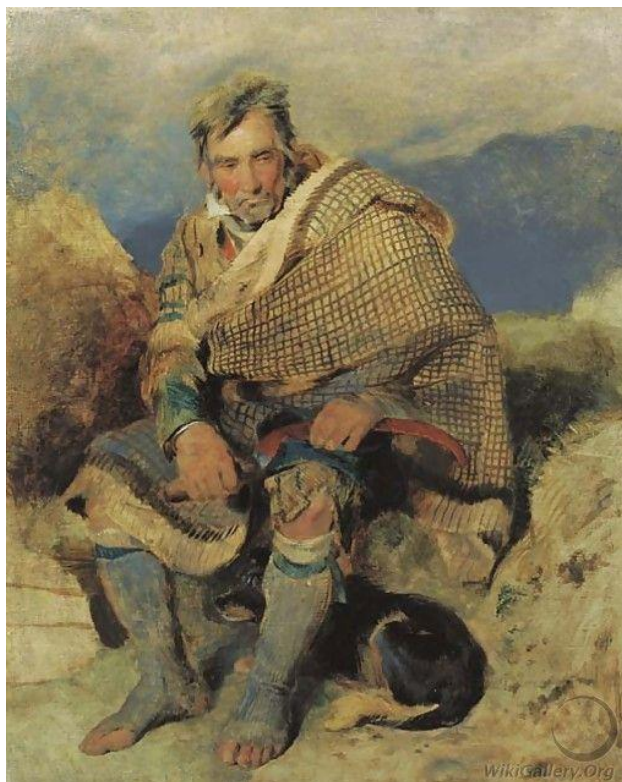
J. de Momper II.: Príchod pastiera (17.st.)

V. Lefebre: Jazerná krajina s pastierom s ovcami (lept, 17.st.)

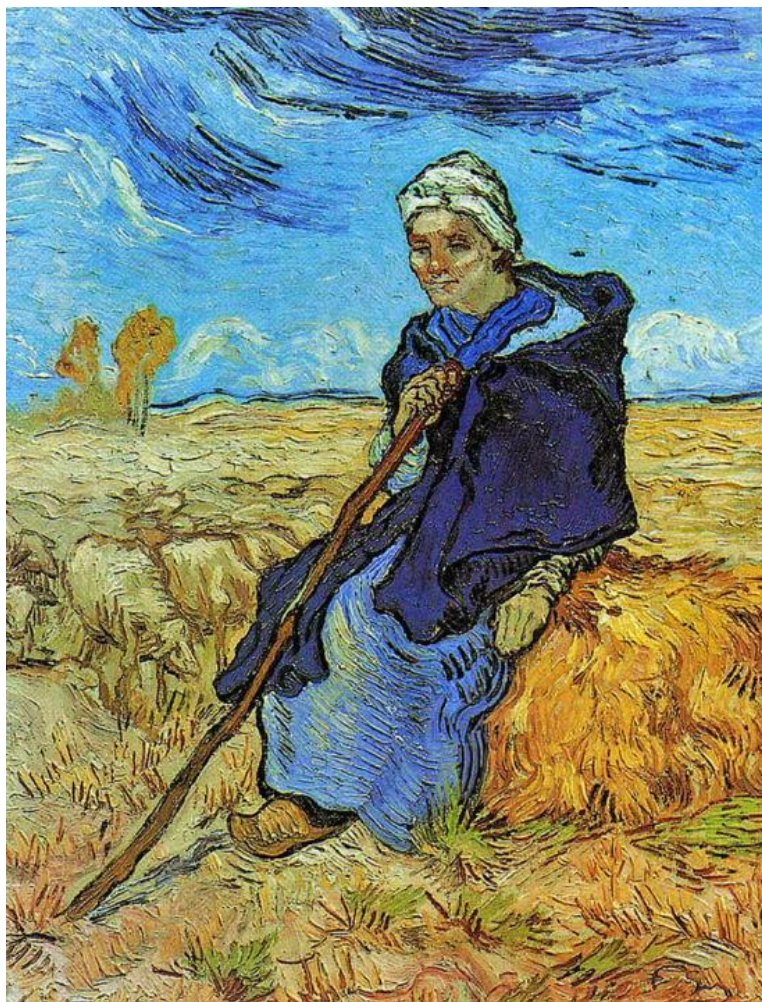
E. Landseer: Smútiaci starý pastiersky pes (1837)

E. Landseer: Highlandský pastier (19.st.)

F. B. Zvěřina: Mladý pastier (1855-1860)

V. van Gogh podľa J. F. Milleta: Pastierka (1889)

K. Ondreička: Na salaši
J. Hála: Ovčiar

A. P. Weisz-Kubínčan: Pastieri (1925-1930)

A. P. Weisz-Kubínčan: Na pastve (1940-1950)

G. Mallý: Obed pastiera kráv (1920-1930)

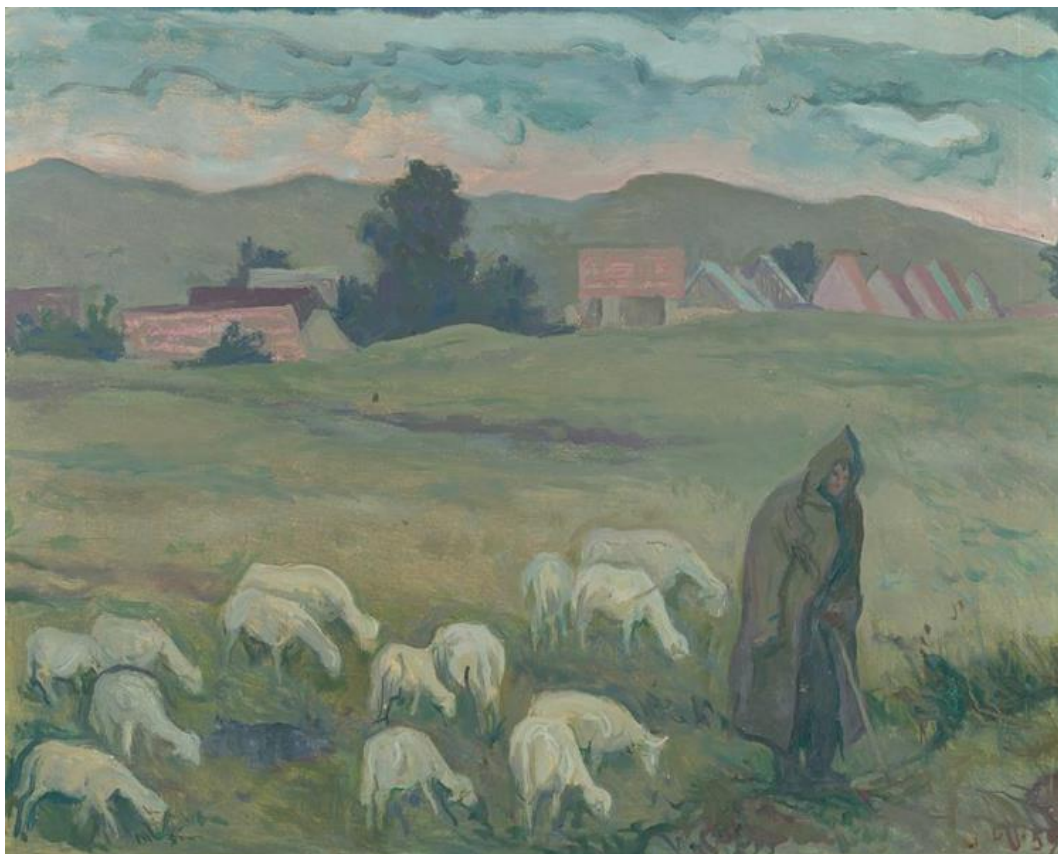
F. Hložník: Pastierka

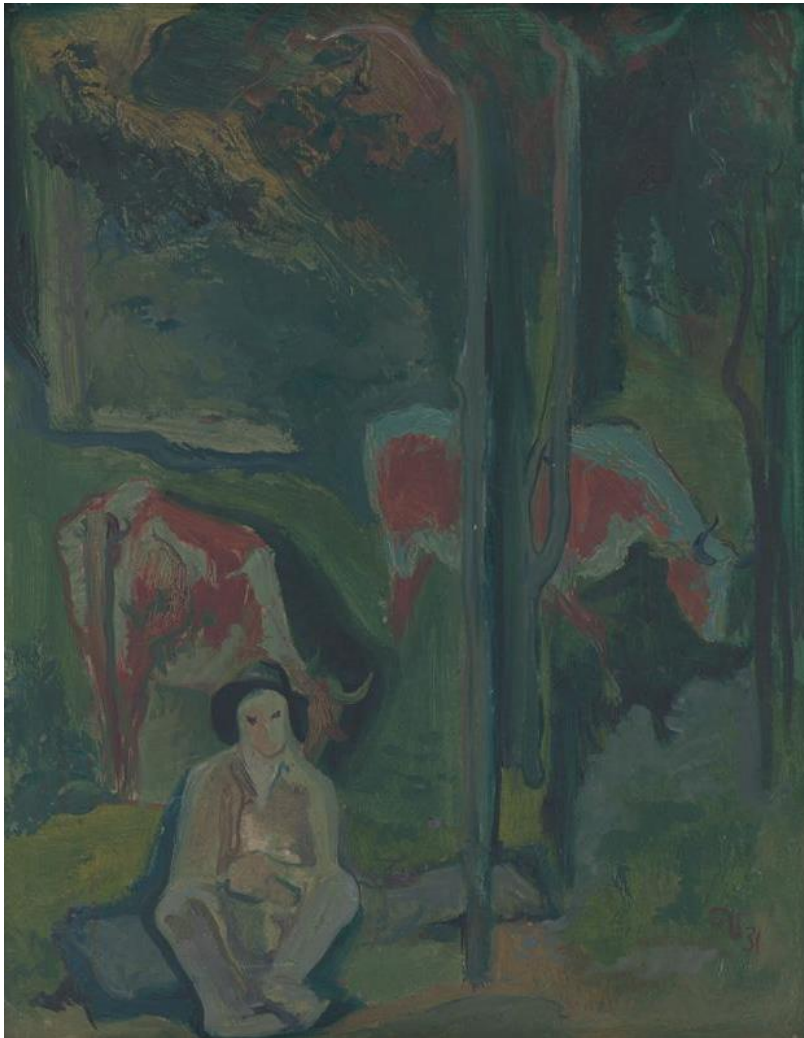
J. Hanula: Krajina s pastierom (1920-1930)

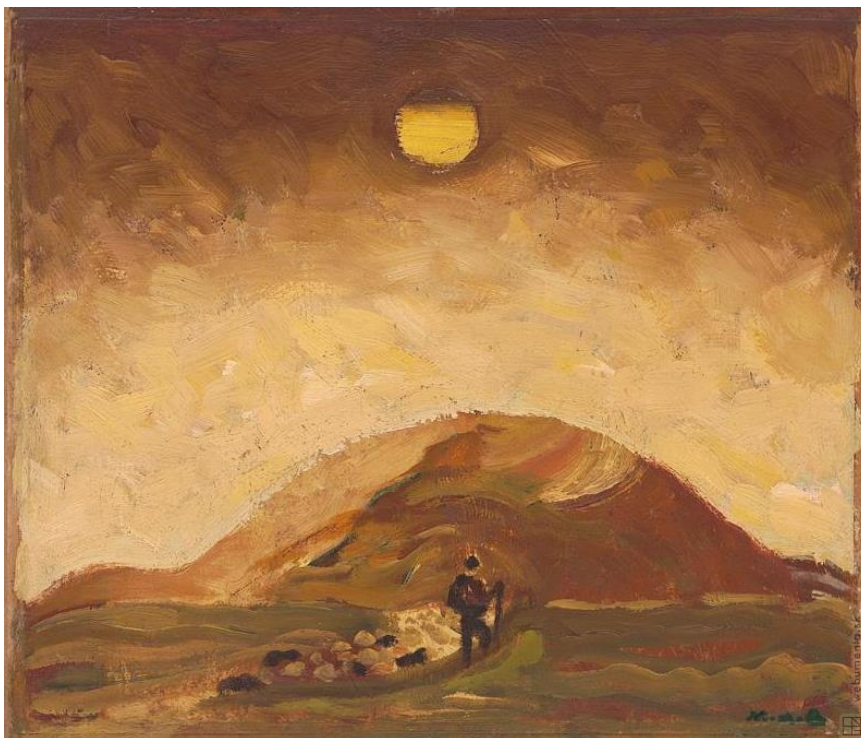
J. Alexy: Smrt' (1921)

J. Vodrážka: Pasenie oviec (1959)

J. Vodrážka: Kraviar (1931)

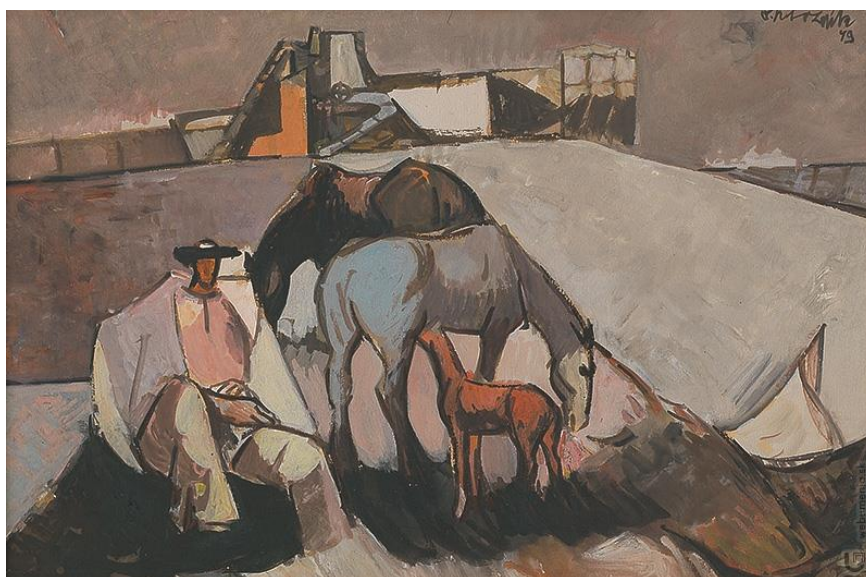
M. A. Bazovský: Pastierik (1950)

M. Bazovský: Pastierka (1940)

M. A. Bazovský: Pastierka (1951)

V. Hložník: Odpčinok na pastve (sorela, 1949)

pastier dobrý - dobrý pastier

pastierska palica - palica pastierska

pastierska hra/jasličková hra - 1.betlehemska hra

2.pastoračna hra

pastiersky spev - spev pastiersky

pastiglia - reliéfny nános podkladu vo forme vytlačaného ornamentálneho alebo voľne modelovaného pozadia;
pastiglia často užívaná v *malbe tabuľovej trecenta a quattrocenta*; pozri *gesso pastiglia, cassone*;
porovnaj *štuka*

Biela pastiglia na rakve (severné Taliansko, 15.st.)

Rakva kardinála Bernarda Clesia (1530-38; biela pastiglia)

Lombardská cassone (pol. 16.st.)

pastilková technika - spájanie hlinených guľôčok: *keramika mexická*

pastofórium - *sanktuárium*; pôvodne malá *cela* alebo *nika* pre boží obraz; v ranokresťanskej a byzantskej bazilike priestory priradené k *apside*; pri severnej apside na prípravu darov a obetí (*protesis*), pri južnej pre *diakonov* (*diakonikon*); pozri *chrám kresťanský*, *architektúra byzantská*

pastorála - literárny alebo dramatický útvar s mytologickými a historickými, neskôr aj s dedinskými postavami, s ľúbostnými námetmi z pokojného dedinského života; porovnaj *bukolika*, *selanka*; pozri *dielo literárne*; J. R. Wegelin; *Granida*; *Et v Arcadia ego*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Pastoral>

pastorale - 1. inštrumentálna skladba alebo malá opera pripomínajúca pastierske melódie

2. *liturgická kniha* (? téma: pastoračná činnosť, šírenie kresťanského náboženstva)

3. zobrazenie *idylického* života; *pastorála*; pozri *dielo literárne*; *Granida*; *Et v Arcadia ego*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Pastoral>

Pastorále. Máj (detail augsburgského mesačného obrazu, 1531)

Tizian: Pastier a Nymfa (pastorále, 16.st.)

P. P. Rubens: Krajina s dúhou (pastorále, 1632–1635)

G. van Honthorst: Granida a Daifilo (pastorále, 1625)

A. G. Cuyp: Pastierka (pastorále, 1628)

S. Leclerc: Krajina s mladým chlapcom strážiacim stádo rôznych zvierat (pastorále, rytina, 1695)

N. P. Berchem: Talianska večerná scéna (pastorále, 2.pol. 17.st.)

N. P. Berchem: Krajina s pastiermi s raždím (pastorále, 17.st.)

P.-A. Baudouin: Doručenie ľúbostného listu (pastorále, gvaš, 18.st.)

F. Boucher: Pastoračná krajina s práčkami a milencami na brehu (pastorále, 18.st.)

J. Pillement: Pastoračná scéna v portugalskej riečnej krajine (pastorále, 1793)

J. Pillement: Portugalská krajina s kaskádou (pastorále, 18.st.)

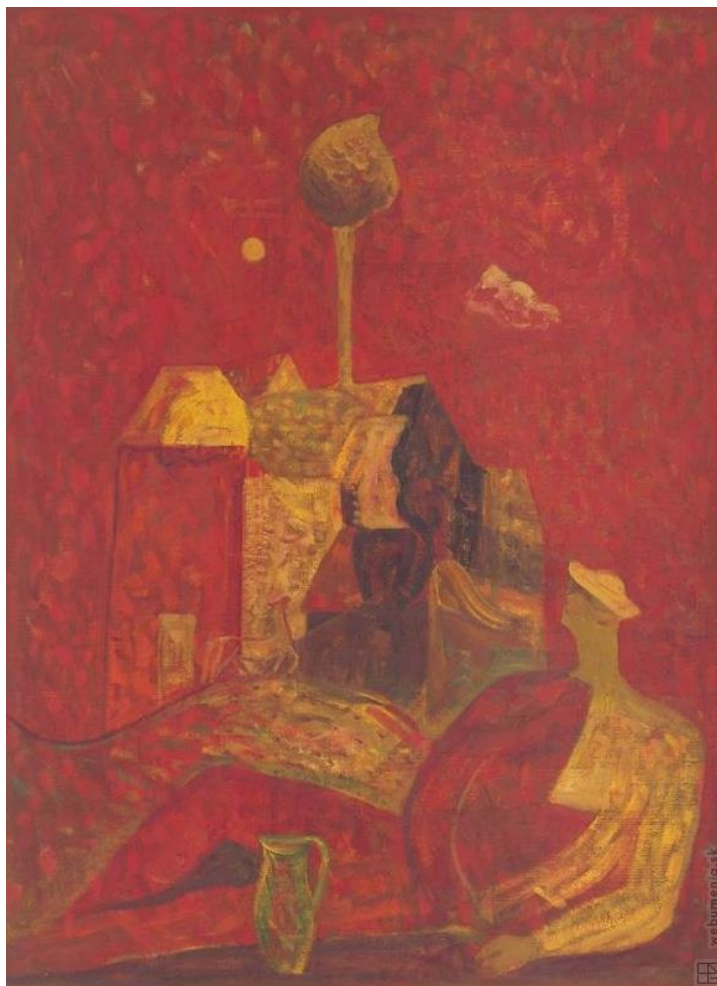
A. Charpentier: Talianska krajina s hrajúcim pastierom (pastorále, 19.st.)

J. R. Weguelin: Pastorále (akvarel, 1905)

M. A. Bazovský: Pastierska idyla (pastorále, 1950)

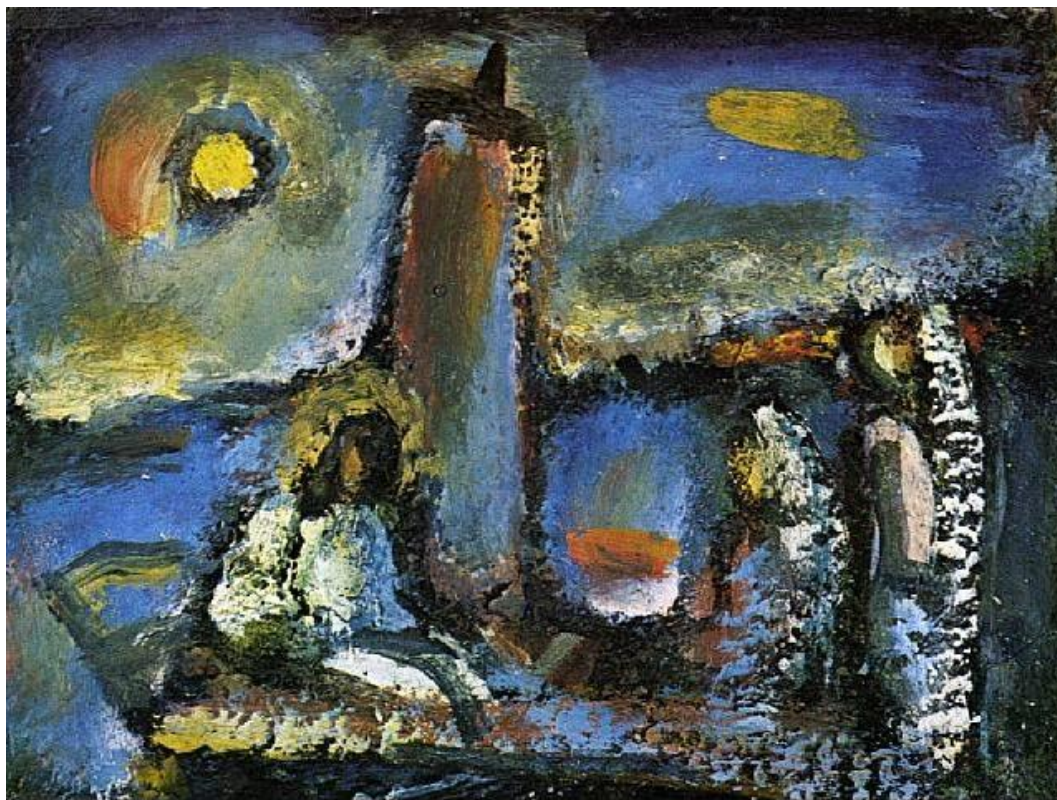

M. A. Bazovský: Pastorale (1956-1957)

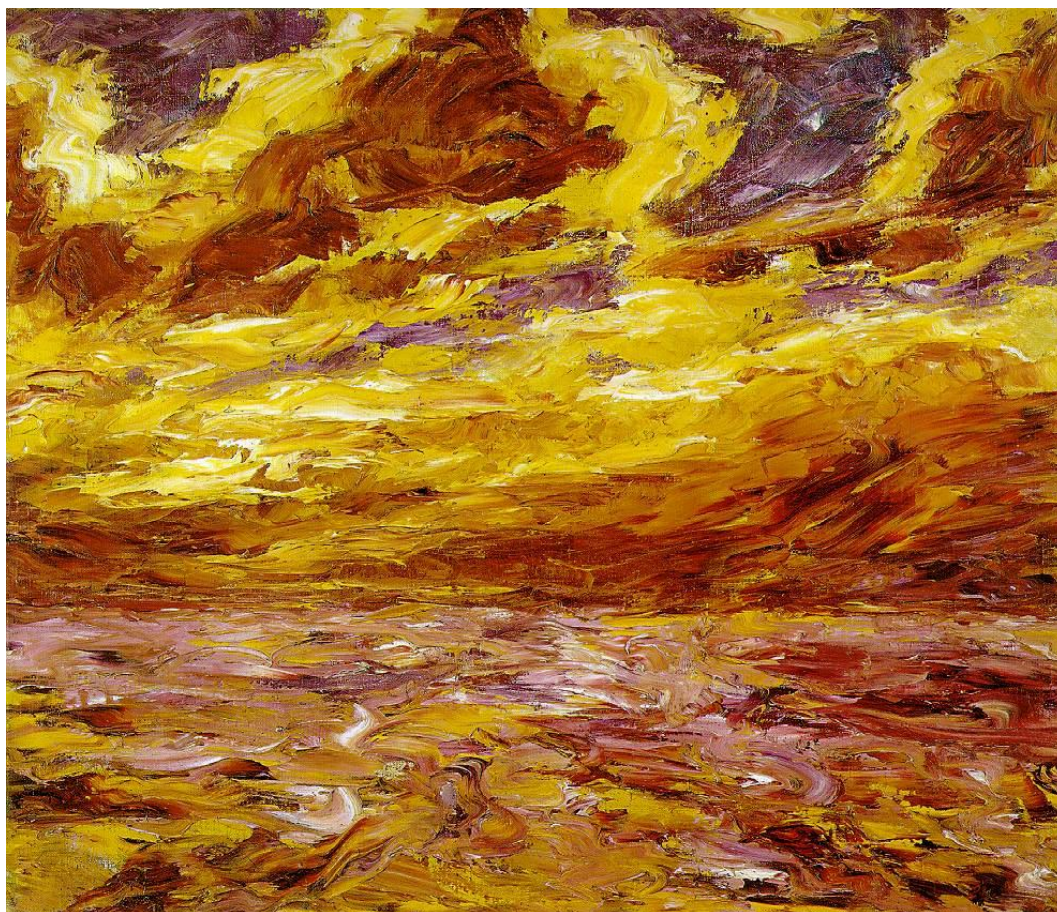
pastoračná hra/pastierska hra - *žáner*, ktorý vznikol v 16.st. v Taliansku a rozšíril sa do západnej Európy; ako iné literárne žánre mala aj pastoračná literatúra svoje korene v *klasike* a zrodila sa v *renesancii*; pastoračné texty odsudzujú sofistikovanú dekadentnú civilizáciu patricijov a šľachty na pozadí zdanlivo nekomplikovaného života v krajine; pozri *Granida*

Pastor bonus - lat. *Dobrý pastier*

pastózna maľba/pasta - hustá *maľba*, niekedy vytláčaná priamo z tuby na plátno (pozri *pasta*); užívaná v *olejomalbe*; pozri *impasto*, *texturológia*, *kolorizmus*, *plastičnosť*; *plnidlo*; *techniky olejomalby*; porovnaj *gestická maľba*; *zátišie* (Baleka); *bieloba zinková*; J. B. Chardin

G. Rouault: Kristus na jazere (20.st.)

E. Nolde: Jesenné more VII

pastózna technika - pozri *impasto*, *špachtľová technika*

pastózne médium - *médium pastózne*

***pašie/utrpenie/umučenie** - z lat. passio – „utrpenie“

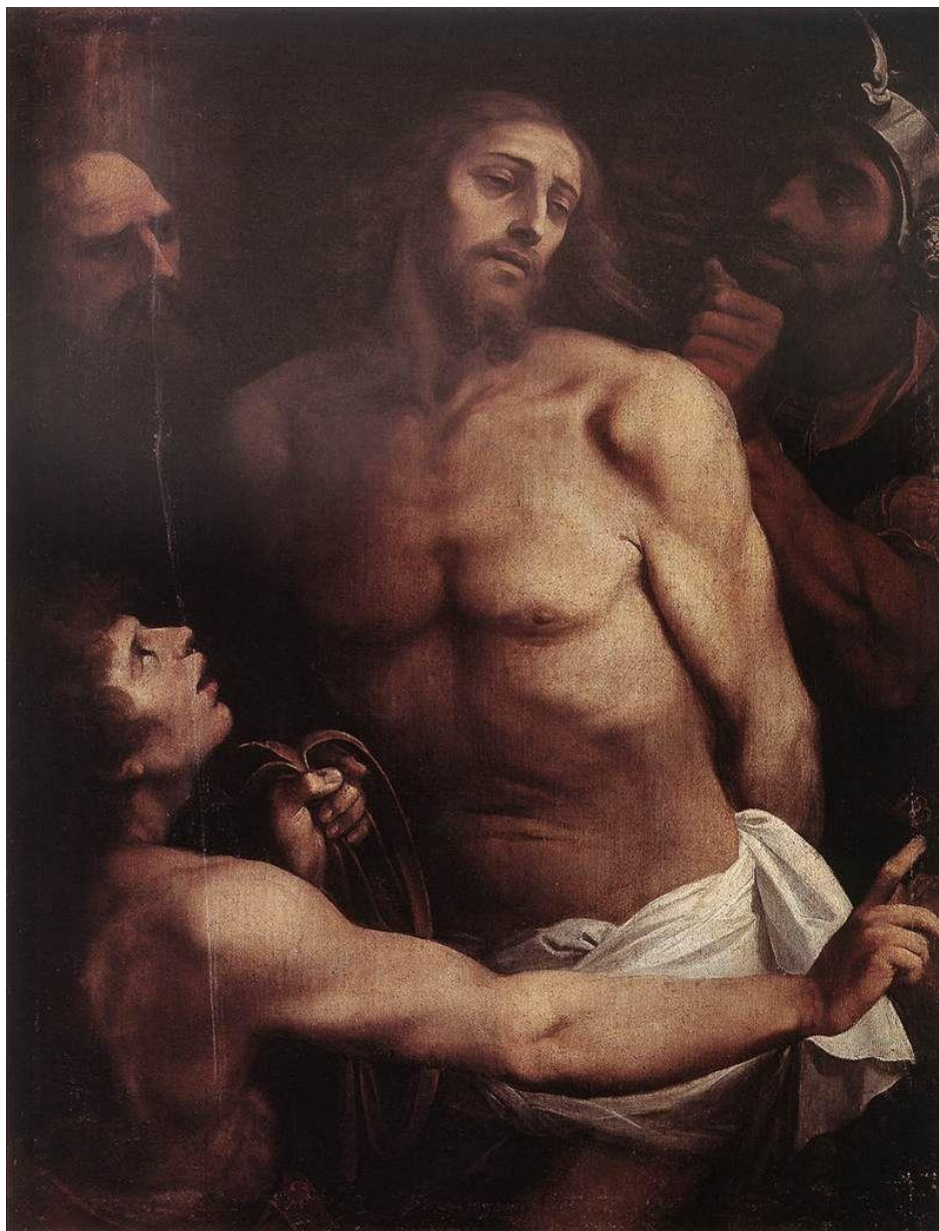
-časť *evanjelia* o utrpení Ježiša, počínajúc *Poslednou večerou*; výtvarné spracovanie evanjelického textu o utrpení Krista sa označuje ako *pašiový cyklus*, príp. *krížová cesta*; pozri *bible pauperum*

Gecse, Horváth: pašie = príbeh o Ježišom utrpení; posledný úsek Ježišovho života späť s cestou do Jeruzalemu (výtvarne spracovaný ako *pašiový cyklus*); začína sa udalosťami *Kvetnej nedele* a končí smrťou na kríži; pašie obsahujú všetky *evanjeliá*, ktoré sa pokúšajú dokázať, že sa Ježiš po svojom príchode do Jeruzalema objavuje pred ľuďmi ako *Mesiáš*; *evanjelista Matúš* ho necháva oslavovať ako *Dávidovho* syna; *evanjelista Marek* ho pozdravuje ako toho, kto je povolaný *Hospodínom* uskutočniť kráľovstvo božie na zemi *Dávidov* ľud; *evanjelista Lukáš* a *Ján* v Ježišovi vidí kráľa prichádzajúceho v božom mene; dav Ježiša pozdravuje *palmovými ratolesťami* a volaním *Hosana*; mesiášska úloha Ježiša po príchode do mesta začína vyčistením chrámu od obchodníkov a peňazomencov (iné texty túto udalosť kladú na koniec jeho pôsobenia a spájajú ju s *Veľkou nocou*); pomazanie Ježiša v Betánii potom naznačuje jeho spasiteľskú smrť; pašie sa v skutočnosti začínajú *poslednou večerou*; po večeri odchádza Ježiš s *apoštolmi* do *Getsemanskej záhrady*, kde sa pripravuje v modlitbách na smrť *ukrižovaním*; prijať túto smrť v ňom vyvoláva ťažký vnútorný boj, ktorý sa prejavuje potom stekajúcim z neho na zem v podobe krvi (pozri *Agónia v Getsemanskej záhrade*); pod *Judášovým* vedením prichádzajú členovia *sanhedrinu* a Ježiša zajmú; Ježiš pred sanhedrinom priznáva, že je synom božím, čo kňaz *Kaifáš* pokladá za bohorúhačstvo; *apoštol Peter* trikrát zaprie Ježiša; sanhedrin Ježiša odsúdi a odvedie ho do domu rímskeho prokurátora *Piláta*; ten v prípade Ježiša nenachádza smrteľný hriech a dáva najprv možnosť voliť, koho pustiť na slobodu, Ježiša alebo *Barnabáša*; nakoniec vyhovie sanhedrinu a vynesie nad Ježišom rozsudok smrti; aby sa zbavil zodpovednosti za účasť na rozsudku smrti umýva si ruky; Pilát dáva vyrobiť aj nápis na Ježišov kríž (pozri *I.N.R.I.*); ďalšie udalosti pozri *pašiový cyklus*; motívy pozri *apoštol Peter*

pozri *božie muky*, *christologický cyklus*; *mariánsky cyklus*; *pôstne súkno*, *kódex Vyšehradský*; *rákos*, *pôst*, *Predpašijová nedeľa/Smrtná nedeľa*, *farba červená*, *flagelanti* (Bergdolt); *očista* (Nový bibl.slovník); *christologický cyklus/kristológia*; *pasos*; U. Graf, A. Durer, J. Ch. Jegher

Pašie (vitráž katedrály sv. Vincenta v Berne)

G. Cesari: Mučenie Krista (1598)

Pašie malé - *Malé pašie

Pašie medirytinové - *Medirytinové pašie

Pašie veľké - *Veľké pašie

Pašiová kazateľnica -

Donatello: Pašiová kazateľnica kostola San Lorenzo vo Florencii (mramor a bronz, 1460-1465)

pašiová madona - *Mária pašiová*

pašiová nedeľa - iný názov pre *čiernu nedeľu*

pašiové hry - hry, ktoré majú za základ legendy zo života *Ježiša*; spočiatku prevádzkované v kostoloch ako liturgické hry (vrchol v 14.st.), neskoršie pašiové cykly uvádzané na verejných priestranstvách počas cirkevných sviatkov; v 17.st. konanie hier spojené s morovými epidémiami, rovnako ako stavanie *pašiových stĺpov*; pozri *divadlo*, *christologický cyklus*; porovnaj *mirákl*

-až do konca 19.st. sa slúžila na *Kvetnú nedeľu* omša, pri ktorej sa pašie z chóru spievali; od 15.st. ich vo väčších kostoloch spievali traja *diakoni*, ktorí striedavo zastupovali vyprávača, Krista a ľud; tradícia spievaných paší začala byť obnovovaná po II.vatikánskom koncile (1962-65)

pašiové nástroje/nástroje Kristovho utrpenia - lat. *passio* - „utrpenie“; zbrane a nástroje symbolizujúce Kristove utrpenie (pozri *Trpitel'*, *Bolestný Kristus*, *Imago Pietatis*; *Agónia v Getsemanskej záhrade*), t.j. zajatie, odsúdenie a smrť: *kríž*, *tŕňová koruna*, *kopija*, *klince*, *špongia s palicou* (pozri Hall: *trstina*), *doska s tridsiatimi striebornými* (pozri *Judáš Iskariotský*), *kladivo*, *vrták*, *korbáče*, *rúško*, *povraz*, *hrob* (väčšinou v podobe *sarkofágu*), *pohrebné rúcho*; ďalšie predmety pridávané v stredoveku, počet nie je presne stanovený (okolo 30, vrátane okrajových, napr. *kliešte*, *potné rúško/sudarium*, *kocky*; *umývadlo*, *džbán*, *uterák* > pridané v súvislosti s postavou *Piláta Pontského*; *ucho a meč* v súvislosti s postavou *apoštola Petra* a *Malchiáša*; pozri *Judášov bozk*); v stredoveku zobrazované ako *symbols Kristovho utrpenia*, napr. na *pôstnom súkne* a *pašiovou stĺpiku*; *atribúty anjelov*; súčasť obrazového typu *Mária pašiová* (drží ich *archanjel Gabriel* a *Michal*); pozri *Helena*; *Posledný súd*: *Úloha anjelov pri poslednom súde* (Hall); *bič*; barokové vyjadrenie: *arma Christi*

Biedermann v súvislosti s heslom *arma Christi*: lat. zbrane Kristove; barokové označenie *nástrojov Kristovho utrpenia*; nástroje utrpenia sa považovali za účinné zbrane proti *hriechu*, ktoré pri kontemplatívnom rozjímaní nad Kristovými bolesťami môžu vykoreniť každý zárodok zla v ľudskej duši; takýmito „zbraňami“ boli okrem *kríža* a *kladiva*, *klince*, *biče* a *kopija*, *palica* zakončená *špongiou*, *tŕňová koruna* a *ruka*, ktorá udrela Krista; *arma Christi* sa nosili ako prívesky na *ružencoch* najmä v 18.st. a vyskytujú sa aj na kultových krížoch tejto epochy; stali sa symbolmi *vykúpenia*; *arma Christi* sa obsahom prekrývajú s pašiovými nástrojmi, ale v tomto barokovom podaní zvyrazňuje názov prvok boja proti ľudskému hriechu; pozri *barok*

Hall v súvislosti s heslom *Ukrižovanie Krista*: v umení do 13.st. bol zvyčajný počet klincov štyri, vrátane jedného klinca pre každú nohu; neskôr až na niekoľko výnimiek sa zobrazovali klince tri (jedna noha pribitá cez druhú); jedinou narážkou na Kristove klince v *evanjeliách* je *Neveriaci Tomáš*: „Ak neuvidím stopy klincov v Jeho rukách a nevložíť si prst na miesto, kde tie klince boli, a ruku nevložíť Mu do boku, vôbec neuverím“ (*Ján 20,25*); nie je ničím zvláštnym, že klincov (*relikvií*) sa v stredoveku zachovalo okolo dvadsať

Kristov klinec - názov používaný obyvateľmi Konštantínopole pre stĺp dovezený z Egypta, pri ktorého päte spálil roku 330 po Kr. kresťanský cisár *Konštantín Veľký* spolu s relikviami aj *palladium* dovezené z Ríma; názov stĺp dostal pre vieru, že v zlatej soche cisára Konštantína nachádzajúcej sa na vrchole je zaliaty klinec z kríža, na ktorom bol ukrižovaný Kristus

Evanjelium podľa Jána (19,28-30): „Potom vidiac, že už je všetko dokonané, aby sa naplnilo Písmo, povedal Ježiš: Žízňim! A bola tam nádoba plná octu; Hubku teda, plnú octu, nasadili na izopovú tyč a podali Mu k ústam. Ako Ježiš okúsil ocot, riekol: Dokonané! A nakloniac hlavu, odovzdal Ducha (Bohu)“

Discovery v súvislosti s témou *Kristus*: ako primitívne ale veľmi účinné anestetikum sa v *antike* používal koreň *mandragory*, ktorý sa nechal vylúhovať; do vzniknutého extraktu sa opakovane namáčala špongia, ktorá vstrebala čo najviac anestetickéj látky, ktorá mala tú vlastnosť, že sa uvoľňovala pri namočení v octe; odsúdencom mohla byť podávaná napichnutá na žrdi a pridržiovaná pod nosom, aby odsúdenec mohol inhalovať výpary; výsledným efektom bola mrtvolná strnulosť tela, dokonalé odbúranie pocitov bolesti; pozri *Stefaton*; *myrha*, *ocot*

Hall v súvislosti s heslom *Judášov bozk/Zrada*: iba zriedkavo chýba príhoda s useknutím ucha veľkňazovho sluhu *Malchiáša*; niekedy je tiež zobrazené následné uzdravenie sluhovho ucha Kristom (tento zázrak zaznamenáva zo *synoptikov* iba Lukáš 22,51); ucho a meč sú zobrazované samostatne medzi nástrojmi umučenia

Hall v súvislosti s heslom *Pohreb Krista/Ukladanie do hrobu*: ak je námet Pohreb Krista podaný viac *devocionálne* než ako ilustrácia biblického textu, nahrádzajú ľudské postavy anjeli; najmä v protireformačnom umení vidieť, ako ukladajú Kristove telo nesú a ukladajú do hrobu; ak tvorí Pohreb súčasť širšie koncipovaného *Vzkriesenia*, bývajú scény Pohreb a Vzkriesenie niekedy spojené; potom v dolnej časti obrazu vidíme zvyčajnú skupinu postáv okolo hrobu a nad ňou postavu vzkrieseného Krista, ktorú niekedy sprevádzajú anjeli s pašiovými nástrojmi

Hall v súvislosti s heslom *Muž bolesti*: označenie pre *devocionálne*, nenaratívne zobrazenie Krista ukazujúceho *päť rán* a držiaceho *pašiové nástroje*, s ktorým bývajú spojené aj iným spôsobom;

stojí zvyčajne v otvorenom hrobe alebo sedí na jeho okraji; vyskytuje sa tak v neskorom stredovekom nemeckom umení a menej často v umení renesančného Talianska; toto zobrazenie získavalo obľubu rozširovaním úcty k ranám a krvi Kristovej

<http://twoway.st/facets/subject/instruments%20of%20christ's%20passion>

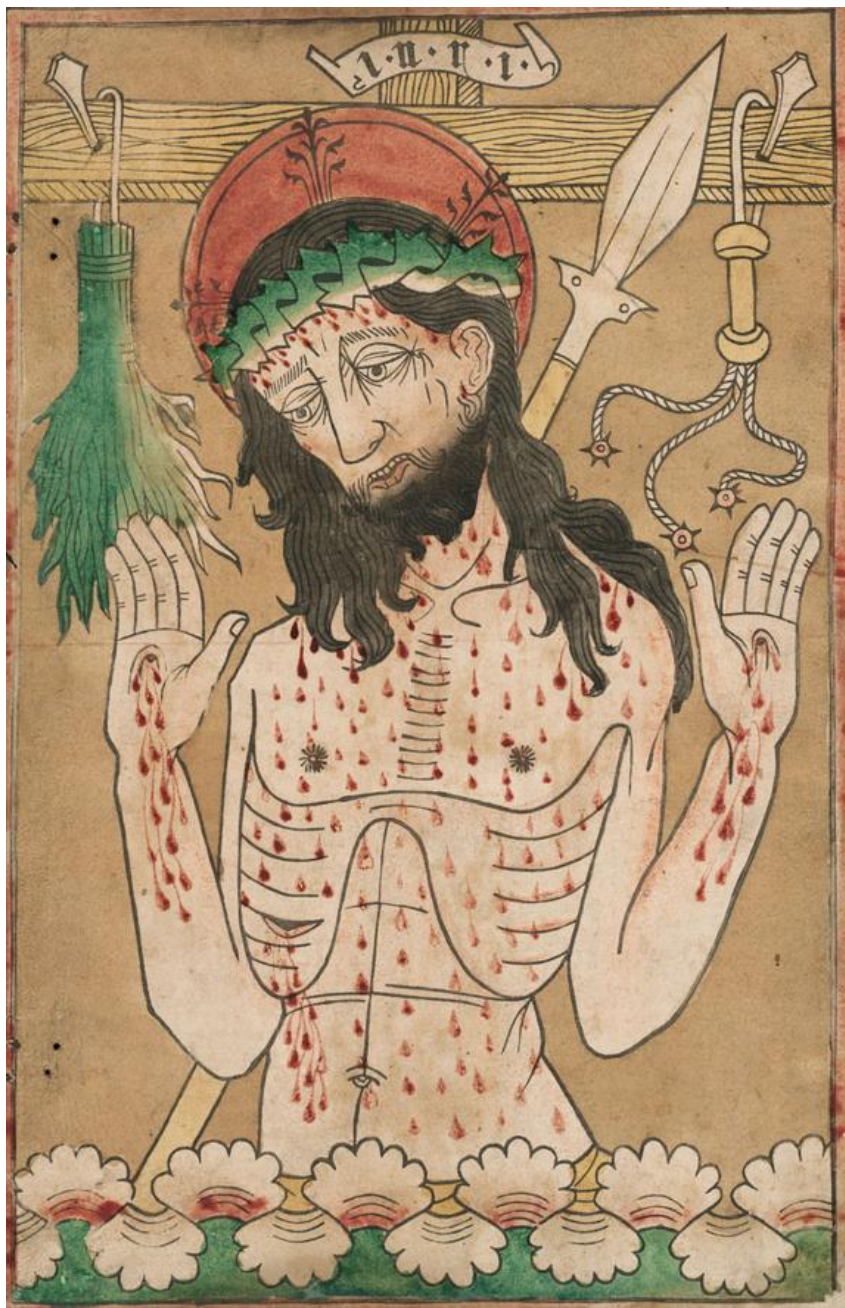
Majster Strauss Madony: Muž bolesti a svätci (1380-1390)

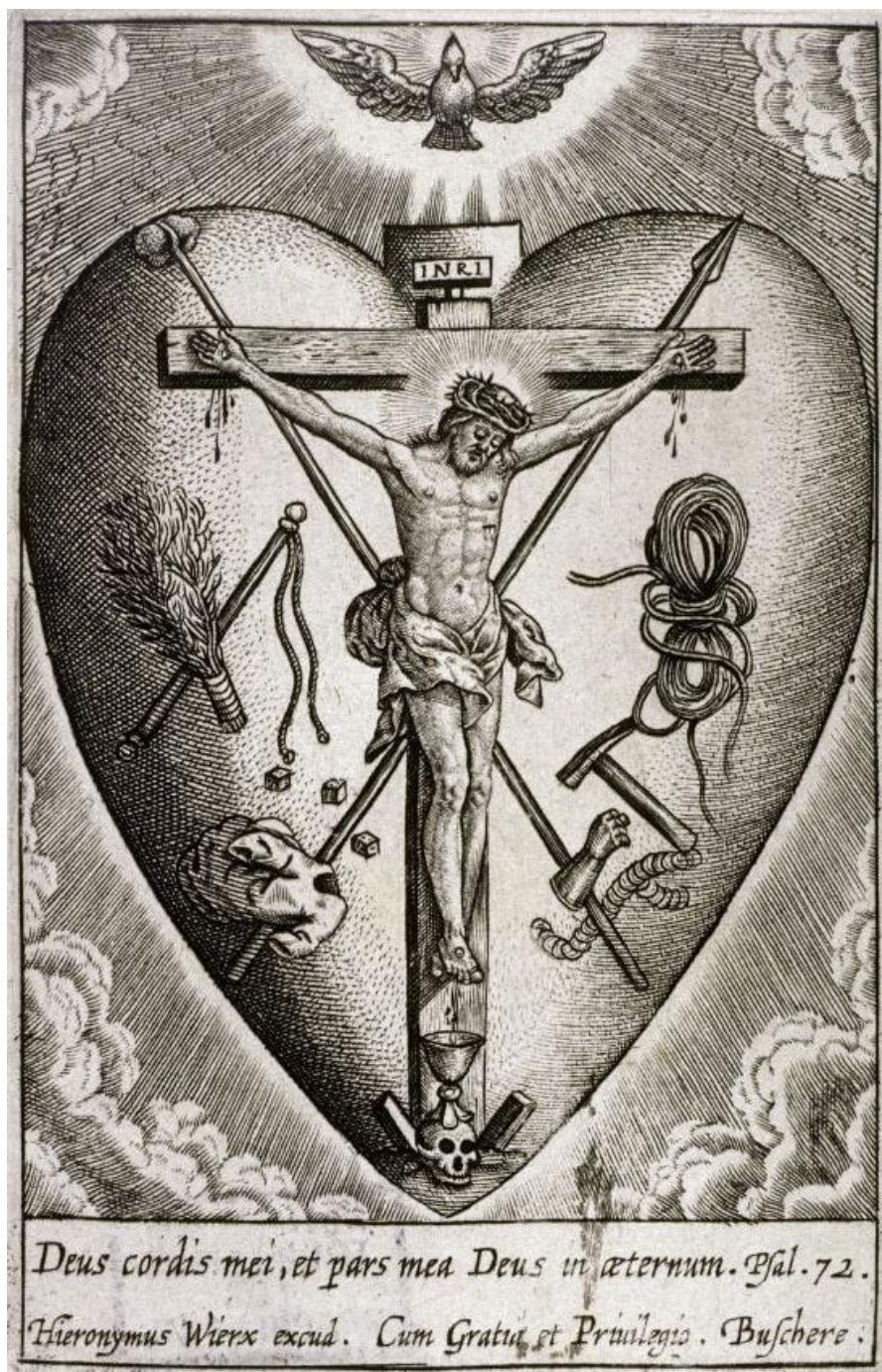
Pašiové nástroje (Kniha Hodín pre Sarum a Psalterium, južné Holandsko, 1460-1470)

Autor neznámy: Svätý grál (dreveryt, neskoré 15.st.)

Muž bolesti (nemecký ručne kolorovaný drevoryt, 1465-1470)

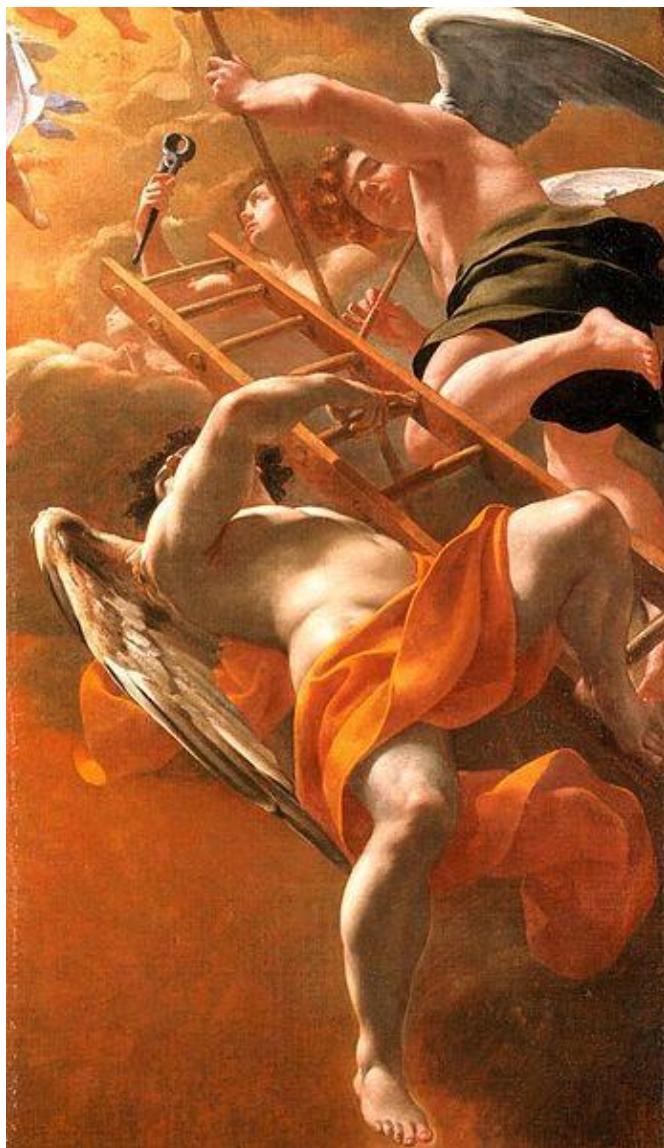
H. Wierix: Boh môjho srdca (16.-17.st.)

Ch. van Sichem II : Kristus, kalich utrpenia a pašiové nástroje (drevoryt, 17.st.)

Anonym podľa A. Dürera: Eucharistia sv. Gregora (rytina, 16.st.)

S. Vouet: Anjeli s nástrojmi utrpenia (detail, 1625)

J. A. Marienhof: Mladý Kristus uvažuje nad nástrojmi utrpenia v krajine (17.st.)

pašiový cyklus - z lat. passio – „utrpenie“; Baleka: vo výtvarnom umení ide o zobrazenie príbehov, ktoré sa priamo alebo nepriamo vzťahujú ku Kristovej smrti ukrižovaním a stali sa súčasťou *christologického* a *mariánskeho* cyklu; v západoeurópskom umení sa počet ustálil na 14 výjavoch (tzv. zastaveniach)

-od 8.st. býva niekedy zdôrazňovaný výjav Ukrižovania, ako vyvrcholenia Kristovho života a utrpenia; často bývajú k cyklu pripojené ešte výjavy Kristovho *Vzkriesenia/ Zmŕtvychvstania*: Krista zjavujúceho sa ženám (*Zbožné ženy u hrobu/ Tri Márie u hrobu*) a Krista v predpeklí (*Zostúpenie do pekiel*); pašiové cykly boli súčasťou *portálových* programov *katedrálneho* sochárstva najmä v 11.-12.st.; na *tympanónoch* je zobrazovaný až koncom 13.st.; pozri *architektonické sochárstvo*, *Kalvária*, *pôstne súkno*; *Vzkriesenie*; porovnaj zoznam zastavení pod heslom *Zastavenia krížovej cesty* (Hall); pozri Giotto

http://it.wikipedia.org/wiki/Passione_di_Ges%C3%B9

Ukrižovanie s dvoma zlodejmi, obklopené pašiovými scénami (rytina, 1480-1500)

pašiový pamätník - pozri *božie muky*, *pašiový stĺp*

pašiový stĺp - tiež *mučenícky stĺp*; najmä v baroku (Baleka: v neskorogotickom sochárstve); zobrazenie stĺpu, na ktorom bol bičovaný Ježiš spolu s *nástrojmi Kristovho utrpenia* (pozri *pašiové nástroje*), na vrchole niekedy *kohút* (atribút sv. Petra), pri päte stĺpu niekedy trpiaci Kristus s trňovou *korunou* ako *Trpiteľ*; pašiové stĺpy stavané v 17.st. v súvislosti s morovými epidémiami (porovnaj *morový stĺp*); pozri *bičovanie*

Pašiový týždeň - *Veľký týždeň*

paškál - tiež *paschal*; zvláštne miesto v stredovekých cirkevných obradoch mala veľkonočná svieca paškál, ktorá symbolizovala vzkrieseného Krista (pozri *Biela sobota*) a prvý raz je doložená v 6.st.

Beliana v súvislosti s heslom *agnusek*: z vosku minuloročných sviec, paschalov, sa zhotovovali *agnusky*, ktoré po vysvätení v Ríme mali údajnú magickú moc; pozri *mágia*; *alfa a omega*

-v súvislosti s *Bielou sobotou*: po reforme z roku 1951 liturgia veľkonočnej vigílie (na Bielu sobotu) pozostáva zo štyroch častí:

- a) slávnosť veľkonočného svetla (veľkonočné sviece, veľkonočný oheň)
- b) bohoslužby slova (kázne)
- c) krstné bohoslužby (svätenie vody, obnovenie *krstného* sľubu, krst *katechumenov*)
- d) *eucharistická* slávnosť; v prvej časti sa svätí oheň, ktorý sa zapáľuje na pripravenom mieste pred kostolom alebo pri jeho vchode; potom, čo kňaz oheň požehná, zapáli od neho veľkonočnú sviecu *paškál*; oheň v týchto súvislostiach symbolizuje *lásku* a silu *Ducha svätého*; veľkonočná svieca je znamením vzkrieseného Krista; veľkonočná svieca sa potom prináša do kostola a svoje sviece si od nej v súlade s Lukášom (12,35) zapáľujú postupne všetci veriaci; ich horiace sviece sú znamením tých, ktorí očakávajú príchod Pána; keď kňaz pozdvihne pred oltárom naposledy paškál a kostolom zaznie spev Svetlo Kristovo (lat. lumen Christi), rozsvietia sa všetky chrámové svetlá; paškál sa postaví na svietnik v *presbyteriu* a okiadza sa *kadidlom*

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Pa%C5%A1k%C3%A1l>

Spišský rezbár z prelomu 15.storočia: Paškálový svietnik s anjelom svetlonosom (1490-1510)

paškvil - tiež *hanopis*; nepodarené dielo alebo tiež výsmech z nepodareného diela, často vo forme *letáka*; názov odvodený z tal.Pasquino (meno rímskeho ševca, ktorým ľudové vrstvy nazvali v 16.st. jedno z antických súsoší, na ktoré boli v Ríme pripevňované posmešné verše); porovnaj *pamflet*, *libelle*; pozri *dielo literárne*

Paštéta Milan - (†1998) bol slovenský maliar; v jeho tvorbe dominoval človek vo vzťahu k priestoru; venoval sa kresbe, maľbe, grafike a keramike; pozri *slovenskí maliari*, *slovenskí keramici*, *slovenskí grafici*

http://www.webumenia.sk/dielo/SVK:SNG.O_3523 (prehľad diel)

<http://www.webumenia.sk/web/guest/search/-/simpleSearch//query=au%3A%22Milan+Pa%C5%A1t%C3%A9ka%22>

https://www.google.sk/search?q=Pa%C5%A1t%C3%A9ka+Milan&espv=2&biw=1858&bih=995&tbm=isch&imgil=P4y7BMpAjvrBMM%253A%253BGK4qvX9tFutalM%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fpdf.truni.sk%25252Fkatedry%25252Fkmi%25252Fpracovnici%25253Fpasteka&source=iu&pf=m&fir=P4y7BMpAjvrBMM%253A%252CGK4qvX9tFutalM%252C_&usg=__OdP7EkJURDcLPzQ2Ax9T-B5JQ7c%3D&ved=0CDoQyjc&ei=h2EVVK7eCIKIPcXkgfAD#facrc=_&imgdii=_&imgrc=P4y7BMpAjvrBMM%253A%3BGK4qvX9tFutalM%3Bhttp%253A%252F%252Fpdf.truni.sk%252Fprofile-photo%253Fkmi%252Fphoto-pasteka.jpeg%2526male%3Bhttp%253A%252F%252Fpdf.truni.sk%252Fkatedry%252Fkmi%252Fpracovnici%253Fpasteka%3B135%3B180

M. Paštéta: Sediaca postava (1965)

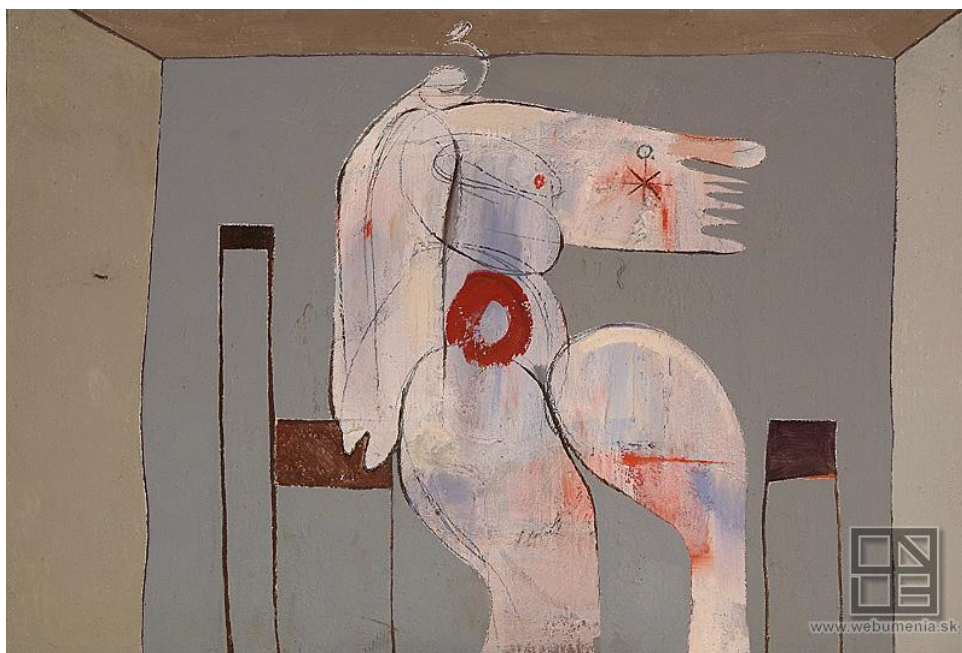
M. Paštéta: Rodina (1962)

M. Paštéta: Pastieri

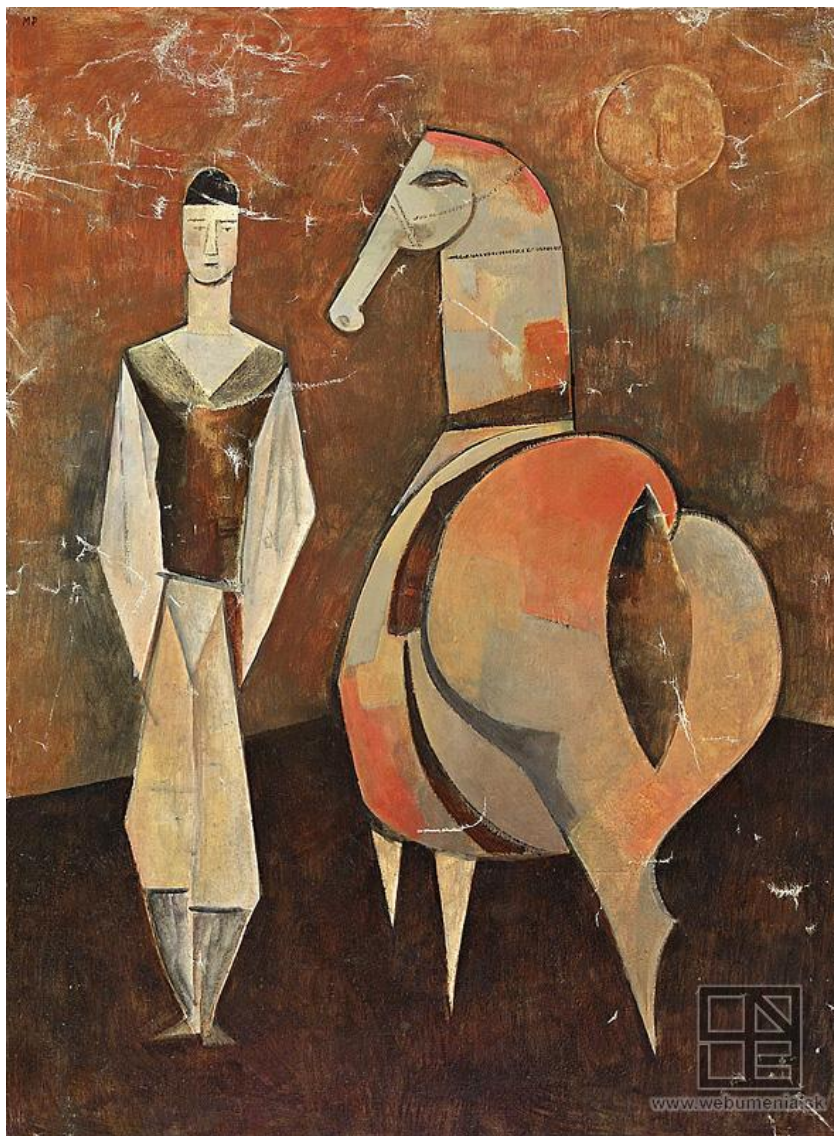
M. Paštéta: Muž a žena (1984)

M. Paštéta: Znamenie (1968)

M. Paštéta: Mačka (1962)

M. Paštéta: Muž s koňom (1961)

M. Paštéka: Materstvo (1983)

M. Paštéka: Predavačka jablák